

DÉJÀ VU

TOEN EN NU, DE MERGELGROEVE ALS BLOK AAN HET BEEN

John Knubben, Bovenstebosch 34, 6228 SJ Maastricht

Tijdens een onderzoek in het Rijksarchief te Maastricht stuitte ik op een archiefstuk dat in een verkeerde map leek te zijn beland. Het bewuste stuk droeg de titel "*Rapport Concernant les Carrieres dans le duché de Limbourg par Th. Naus Receveur à la Houlière de Kerkrade*" (TH. NAUS, z.j.) (figuur 1). Er stond met potlood bij vermeld "Zonder datering". Het betreft een in sierlijk handschrift geschreven document in de Franse taal. Nader onderzoek maakte het een en ander duidelijk wat ik de geïnteresseerden voor het onderaardse niet wil onthouden. Het document zal, vrij vertaald en hier en daar voorzien van commentaar, overgenomen worden in dit artikel. Verder wordt tot een globale datering van het archiefstuk gekomen door het te vergelijken met de diverse ontwikkelingen die destijds plaatsgevonden hebben. Daarnaast levert een vergelijking van het bewuste document met de situatie anno 2003 verrassende overeenkomsten!

HET RAPPORT VAN TH. NAUS

Uit de vertaling van de titel "*Rapport betreffende de groeven in het hertogdom Limburg door Th. Naus, ontvanger van de mijn van Kerkrade*", blijkt dat onze hoofdpersoon een administratieve functie had. Wat hij dan wel met groeves te maken had, stelde mij vooralsnog voor een raadsel. De heer Naus maakt in het document gebruik van lange ingewikkelde zinsconstructies, die het lezen niet vergemakkelijken. Daarnaast maakt hij ook weinig of geen

gebruik van punten en hoofdletters, waardoor de zinnen achter elkaar geregen worden. Ik heb verder het idee dat zijn Frans ook verre van vlekkeloos genoemd mag worden. De tekst is, zoveel mogelijk, onveranderd weergegeven. Enkele zinsconstructies waren echter dermate ingewikkeld dat er, ten behoeve van de leesbaarheid, veranderingen in aangebracht moesten worden.

Lees dan nu het vertaalde document over mijn schouder met mij mee:

*Rapport Concernant les Carrieres
dans le duché de Limbourg par Th. Naus
Receveur à la Houlière de Kerkrade.*

FIGUUR 1
De titel van het archiefstuk.

"Het is een tak van onze industrie, die men al eeuwenlang met een ongelofelijke uitgebreidheid exploiteert en voor onze provincie een bron van inkomsten zou kunnen zijn, maar tegelijkertijd zorgt voor herhaaldelijke en noodlottige ongevallen. Ik wil spreken over de exploitatie van de dikke mergellaag, ook wel tufsteen genoemd (mergel), die zich onder een deel van de grond van onze provincie uitstrekt en bouwwerken op het platteland voorziet van goedkoop bouw materiaal en tegelijkertijd de landbouw een kostbaar hulpmiddel verschaft voor de verbetering van kleiachtige en zandige grond. Ongelukkigerwijze omringen duizend gevaren de uitgestrekte groeves, die men in het gesteente gegraven heeft."

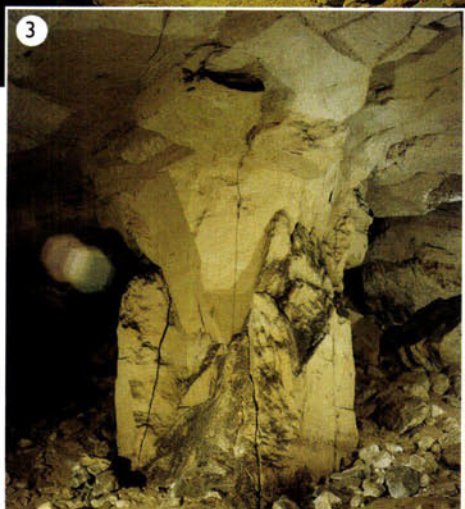
"Deze werken zijn zeker belangrijk genoeg om geleid te worden volgens algemene inzichten (de schrijver bedoelt hier reglementen mee die door de overheid voorgeschreven worden) en om ze door het bestuur zeer kritisch te laten volgen. Het komt dan ook juist door het gebrek aan deze zorg en door de afwezigheid van welke plattegrond dan ook, dat onze groeves een zeer zorgelijke aanblik geven. Gedurende enkele jaren is het aantal mannen, dat zich tot dit beroep aangetrokken voelt, zeer beperkt geworden. Dit omdat in geen enkele van onze groeves een werkman niet kan antwoorden dat binnen enkele momenten hij niet slachtoffer zal worden van een van die ongelukken, die zich steeds veelvuldiger voordoen. Het lijkt me daarom onvermijdelijk, zowel in het belang van de exploitanten, als in dat van onze exploitaties, op deze werkzaamheden een strikt toezicht uit te oefenen. Indien men ze onderwerpt aan voorgeschreven reglementen voor de mijnen en de groeves zal men er in slagen, om het zo maar te zeggen, onze provincie een nieuwe industrie te geven en de gevaren uitbannen, die de levens van de werklieden en de publieke zekerheid ernstig in gevaar brengen. Slechts om te kunnen voorzien in de behoeftes van talloze families is het dat enkele ongelukkigen nog de gevaren trotseren, die hun bedreigen bij het breken van tufsteen. Terwijl ze geen enkele notie hebben van exploitatiewijze en niet geleid worden door iemand die op de hoogte is van hun werkzaamheden, kiezen ze vaak zeer gevaarlijke plekken om er hun werkplek in te richten. Allen hun leven in gevaar brengend, brengen ze ernstig de toekomstige middelen van bestaan in gevaar. Deze zijn onmiskenbaar afhankelijk van een verstandige regeling van deze kwestie."

"Als men deze toekomstkwestie veel specifiek onderzoekt, zal men niet aarzelen om een totale vernietiging van onze groeves te voorspellen als men maar enigszins zal dralen om het

FIGUUR 2

Roofbouw, die een zeer gevaarlijke situatie opleverde (Heerderberggroeve) (foto: Henk Ramakers).

FIGUUR 3

Door de nabijgelegen roofbouw bezwijkt de ernaast gelegen centrale pilaar eveneens (Heerderberggroeve) (foto: Henk Ramakers).

FIGUUR 4

Door de ondeskundige exploitatie ontstaan er gevaarlijke situaties voor de eigenaren van de bovengrond (Heerderberggroeve) (foto: Henk Ramakers).

FIGUUR 5

"Ze zijn heden ten dage op die locatie nog altijd bezig met blokken te breken in pilaren die nu al niet meer dan één meter in omvang zijn". Roofbouwsituatie in een pilaar (Gemeentegroeve) (foto: Jacques Diederik).

leert dat ze er in grote mate gebruik van maken. Doordat ze hun werken door hun gebrekkige wijze van exploiteren gevaarlijk gemaakt hebben, zien ze zich verplicht ze te verlaten en dus af te zien van hun enige bron van inkomsten. Zij hebben er spijt van dat ze niet een regelmatigere manier van werken en een beter geregelde manier van exploiteren aangenomen hebben. Het is veel te laat. De fout is begaan, zij is niet te herstellen (figuur 2,3 & 4)."

"Het is om de onregelmatigheid en de wanorde te vermijden, die de onbeperkte vrijheid, die aan de werklieden gelaten wordt noodzakelijk tot gevolg heeft, dat het wenselijk zou zijn dat de exploitatie geleid zal worden door het bestuur (lees hier: provinciebestuur) en dat dit zich bezig zal houden met het laten bijhouden van exacte plattegronden, zowel van de reeds uitgevoerde als ook van de huidige werken."

"Door onze exploitaties te onderwerpen aan reglementen voor de groeves zal men erin slaagen de ernstige fouten te onderdrukken, die begaan worden in het omgaan met de pilaren die bestemd zijn om de zeer grote galerijen te ondersteunen en zal men aan de werklieden een werkrichting aangeven. Anders gaat een ieder op avontuur uit door niemand te volgen. Door hen te onderwerpen aan een streng toezicht, zal men de gevaren, die hun beroep met zich meebrengen, doen afnemen. De onderaardse instortingen, die hun momenteel ieder moment dreigen te verzwelgen, zullen zich veel minder voordoen. Aan de andere kant zal men de eigenaar van de bovengrond vrijwaren van de verzakkingen, waar hun gronden voortdurend aan worden blootgesteld ten gevolge van diezelfde instortingen. Het valt immers niet te ontkennen, dat als onze exploitaties op dezelfde wijze worden voortgezet, het wantrouwen van de eigenaren van de bovengrond gewekt zal zijn. Dit zal van hun zijde dan terechte bezwaren uitlokken. Door de strikte naleving van de reglementen zal men de vrijheden, die onze exploitanten gebruiken, inperken. Onze exploitaties zullen in korte tijd veel welvarender en florissantere worden dan ze nu zijn."

"Maar het zal niet volstaan om de groeves te conserveren in de situatie waarin ze zich nu bevinden. Hun huidige staat vereist reparaties welke even dringend als noodzakelijk zijn. Deze reparaties zullen bestaan uit het bouwen van enkele kunstmatige pilaren op de plekken waar de ondersteuning het meest te wensen over laat. Het is namelijk de veel te zwakke afmeting van de pilaren, die de waarschijnlijke oorzaak geweest is van aanzienlijke instortingen, welke hebben plaatsgevonden in de loop van het jaar 1846 te Oud-Valkenburg (Van Wijngaarden

huidige systeem radicaal te veranderen. Ongeveer 15 gemeentes bezitten min of meer uitgestrekte groeves. De gebrekkige manier van exploiteren van de kalkblokken, die onze voorvaders ontwikkeld hebben, hebben het merendeel hiervan in een complete verlaten staat gebracht. Als zich geen enkele verandering zal voordoen in de huidige werkwijze, zal het behoud van die groeves welke nog bestaan, bijna niet mogelijk zijn. Iedereen doet wat hij wil en kiest de exploitatiemethode die hem het meest aanstaat. Daarom zijn onze groeves, overgelaten aan hen die denken dat ze de eigenaren zijn en vertonen in het geheel niet die regelmatigheid die zo noodzakelijk is. Deze alleen kan sterkte en duurzaamheid aan de werken geven. De wanorde die in al onze groeves heerst is het onvermijdelijke resultaat van de afwezigheid van een toezicht en het niet naleven van reglementen. De werklieden beschikken over een onbeperkte vrijheid, waarvan de ervaring ons

68)¹. Deze groeven, die de meest aanzienlijke van onze provincie zijn, worden hierdoor bedreigd met een totale opgave (*lees hier: staken van de exploitatie*). De werklieden denken alleen aan zoveel mogelijk verdienen met zo weinig mogelijk inzet. Bovendien zijn ze onbekend met de basale regels van de exploitatiewijze. Ze zijn heden ten dage nog altijd bezig met blokken te breken in pilaren, die nu al niet meer dan één meter in omvang zijn (figuur 5). Het is dezelfde zorgeloze gulzigheid die de oorzaak ervan geweest is dat er van de 27 bestaande groeves in onze provincie 19 helemaal verlaten zijn na aan de oppervlakte aanzienlijke schade te hebben aangericht. Deze zal zich ongetwijfeld weer gaan voordoen als men dit niet verhelpt. Het vervaardigen van kunstmatige pilaren is dus onvermijdelijk om ernstige en veelvuldige ongevallen te voorkomen (figuur 6)."

"Het zal aan de andere zijde noodzakelijk zijn dat men de huidige exploitanten verplicht om te voorzien in een vergunning binnen afzienbare tijd, onder straffe van verbod van de werkzaamheden. Iedere exploitatie zou een aanteekenregister moeten hebben om als basis te dienen voor de concessie. Weliswaar zullen de voorwaarden moeten variëren al naar gelang de plaatsen en de toestanden van de exploitaties. Maar alles leidt naar het zelfde doel. Het behoud en de juiste exploitatie van de groeves. In het merendeel van onze groeves is men onkundig van de namen van de werklieden die er werken. Men zou niet alleen een nauwgezette controle en een controle op naam van de dagelijkse aanwezigheid van de werklieden moeten houden. Daarnaast zou dat register op een manier bijgehouden moeten worden, dat men op het eerste verzoek het aantal en de namen van de werklieden op de verschillende punten van de werken zou kunnen weten.

De breekfronten zelf zouden voor meer regelmatigheid gemarkeerd moeten worden met de letters van het alfabet. Een ander register moet bijgehouden worden waarin men zorgvuldig de vorderingen van de werken markeert. Het zou vooral noodzakelijker zijn dat men deze formaliteiten laat observeren, omdat sinds korte tijd nieuwe werkfronten tot stand zijn gebracht. Dit geldt in het bijzonder de werkfronten naast de gemeenteweg van Valkenburg naar Sibbe onder de ruïnes van het kasteel van Valkenburg, dicht bij de plek waar de laatste instortingen zich

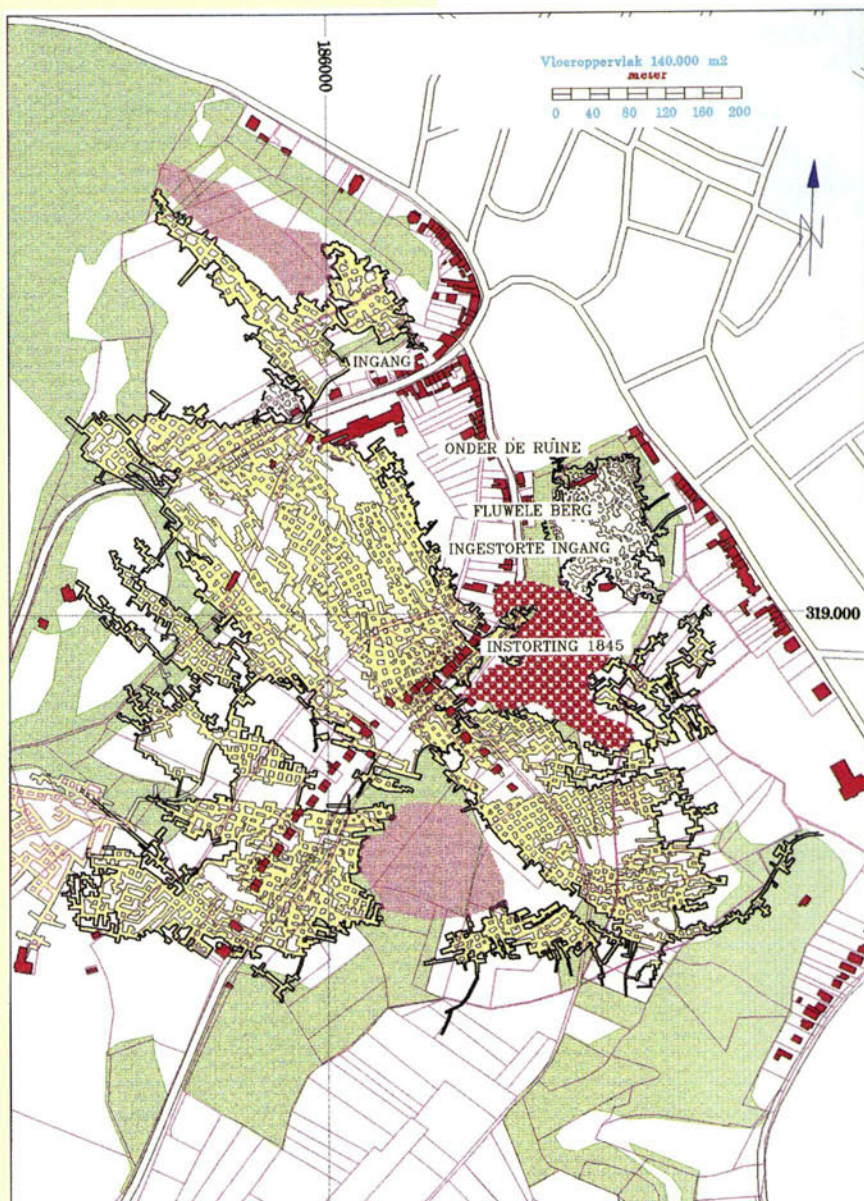
hebben openbaard. Deze groeve wordt geëxploiteerd voor rekening van Mijnheer de Baron De Villers de Marsbourg (*Van Wijngaarden 144*)."

"Met behulp van deze verschillende maatregelen, waarvan men de nakoming verzekert door een actieve en strenge controle, zou men erin kunnen slagen om de stabiliteit en de veiligheid in onze groeves terug te brengen. De toestand van de werklieden zou verbeterd worden. Hun werk zou veel regelmatig, veel intelligenter en daardoor dus ook veel winstgevender worden. De eigenaren van de bovengrond op hun beurt zouden gevrijwaard blijven van de rampzalige gevolgen, die er voor hun vaak geweest zijn door de onvoorzichtigheid van de werklieden en hun fatale slordigheid (figuur 7&8)."

Th. Naus

DATERING

Tot zover dus het relaas van de heer Naus. De datering van dit document hoeft in mijn ogen geen probleem te zijn: het is rond 1846 geschreven. De hoofdzaken die in het document beschreven worden, komen namelijk grotendeels overeen met de gebeurtenissen die geleid hebben tot het voorlopige groevenreglement van Franz Joseph Büttgenbach, dat in 1846 vervaardigd is (KNUBBEN, 1995). Büttgenbach is door het hertogdom Limburg als eerste ingenieur der mijnen aangesteld (RADEMAKERS *et al.*, 1985). Hij heeft die functie bekleed van 1839 tot 1851. Zijn ervaringen worden uitvoerig beschreven in SOK-Medelingen 23, een themanummer met de titel "Een instorting met gevolgen". De belangrijkste argumenten waaruit deze datering is af te leiden zijn de volgende:

FIGUUR 6

Plattegrond van de Gemeentegroeve met daarin ingewerkt de situatie bovengronds. In deze kaart staat de belangrijke instorting aangegeven waarover Naus spreekt (illustratie: Stevenhagen Geo Informatica, Zoetermeer).

- De heer Naus haalt de nieuwe exploitatie aan van de groeve die wordt geëxploiteerd voor rekening van Mijnheer de Baron De Villers de Marsbourg onder de ruïnes van het kasteel van Valkenburg. Deze groeve is in 1846 in exploitatie genomen (KNUBBEN, 1995).
- Büttgenbach heeft in zijn rapport *Carrière du Duché de Limbourg, État des Carrières & Règlement* gewezen op de afwezigheid van plattegronden en de registratie van de nieuw verrichte werkzaamheden. Na zijn ambtsperiode heeft zijn opvolger hier een begin mee gemaakt (KNUBBEN, 1995).
- Büttgenbach heeft in bovenvermeld rapport eveneens gewezen op de noodzaak van opstelling van reglementen ten behoeve van de breekwerkzaamheden. Pas in 1855 is onder zijn opvolger Bogaert de provinciale verordening "Reglement op de ontginning van onderaardse of overdekte steengroeven in het hertogdom Limburg" vastgesteld (KNUBBEN, 1995).
- De markering van de werkfronten met de letters van het alfabet komen we alleen in het rapport van Büttgenbach tegen (KNUBBEN, 1995).

De heer Naus was een van de naaste medewerkers van de heer Büttgenbach bij diens andere baan als ingenieur-directeur van de Domaniale Mijn te Kerkrade. Het is dus zeer aannemelijk dat de heer Naus geholpen heeft bij het tot stand komen van het rapport *Carrière du Duché de Limbourg, État des Carrières & Règlement*. De medewerkers van het Rijksarchief Limburg te Maastricht kunnen nu dus gerust bij dit document een aantekening maken met de vermelding "Omstreeks 1846".

ANNO 2003

In Dagblad de Limburger van 17 mei 2003 (ANONYMUS, 2003a) stond een artikel met de zeer opvallende titel: *De mergelgroeve als blok aan het been*, met als ondertitel: *Het toezicht in Nederlands enige nog actieve mergelgrot, de Sibbergroeve, zou onvoldoende zijn. De gemeente Valkenburg zit in haar maag met haar eigendom tegen wil en dank*. De inhoud van dit artikel kan puntsgewijs als volgt worden samengevat:

- Valkenburg was niet blij toen de rechter in 1996 besliste dat de gemeente eigenaar is van de Sibbergroeve.
- De gemeente zat niet bepaald te wachten op toezicht, onderhoud en uitbetalen van schadeclaims na grondverzakkingen.
- Sinds de gemeente weet dat ze eigenaar is,

probeert ze een hogere bijdrage te vorderen van de blokbrekers.

- De gemeente probeert al zeven jaar om hiervoor een regeling te treffen.
- De controle van de werkzaamheden gebeurt door het Staatstoezicht op de Mijnen. Deze instantie inspecteert ongeveer één keer per jaar alle blokbrekers in de groeve.
- Naast het Staatstoezicht dient de gemeente zelf in de gaten te houden of de pilaren, het mergelpakket en de bovengrond nog stabiel en stevig genoeg zijn. De gemeente is daarvoor echter onvoldoende toegerust.
- Dat niet alles in de groeve toe gaat zoals het zou moeten, is de burgemeester wel duidelijk.
- Er is een aantal zwakke pilaren gesignaleerd en er ligt veel puin en troep in de gangen.
- Blokbreker Fer Rouwetschreef een brief aan de gemeenteraad waarin hij meldde dat er door collega's roofofbouw gepleegd wordt in de Sibbergroeve. Hierdoor liggen er volgens hem verzakkingen en instortingen op de loer. Verder zou het toezicht van de gemeente ontoereikend zijn.
- De burgemeester vindt dat er geen reden is tot paniek. Hierin wordt hij gesteund door een terzake deskundige.
- Staatstoezicht stelt dat het overleg tussen de blokbrekers en de gemeente voor verbetering vatbaar is. Verder stelt ze dat er niets zorgwekkends aan de hand is.
- De slotconclusie is van de burgemeester. Hij stelt dat niet een acute instorting, maar de onduidelijkheid in toezicht en verantwoordelijkheid het grootste probleem is met betrekking tot de groeves.

Toen ik dacht deze publicatie klaar te hebben, stond er op 8 juli 2003 een volgend artikel (ANONYMUS, 2003b) met betrekking tot deze kwestie in voormelde krant. Dit had als titel "Raad: geen onderzoek grotten". De hoofdzaken hieruit zijn de volgende:

- Er komt geen formeel enquêteonderzoek naar mogelijke onregelmatigheden in de grotten bij Sibbe.
- Een ruime meerderheid van de fracties in de gemeenteraad van Valkenburg neemt genoegen met een normaal debat over die kwestie.
- Het gemeentebestuur bevestigt dat de situatie in de grotten onder Sibbe riskant is.
- Er is nog geen direct gevaar voor instortingen.
- Om de veiligheid ook op langere termijn te kunnen garanderen, moeten de zwakke pilaren wel op korte termijn verstevigd worden met een betonnen mantel.
- Vanuit de gemeenteraad is aangedrongen op een diepgaand onderzoek naar de proble-

men in Sibbe. Daarbij moet ook gekeken worden naar de rol van de gemeente.

- De gemeenteraad erkent zelf dat ze afgelopen jaren onvoldoende toezicht heeft gehouden op de werkzaamheden in de groeve.
- Juridisch gezien hebben de antwoorden, die het college tijdens zo'n formeel enquêteonderzoek geeft, een zware betekenis. Dat dwingt het college om terughoudend te zijn. Dit "om later niet met eigen woorden om de oren geslagen te worden".
- De fracties dringen aan op enige spoed bij het toegezegde debat in de gemeenteraad.
- Het zal nog even duren voordat de kwestie de gebruikelijke weg via de commissies ondergaan heeft. Op zijn vroegst kan de discussie geagendeerd worden voor de vergadering van 3 november 2003.

DÉJÀ VU

De combinatie van de dagbladartikelen en het beschreven document van Th. Naus gaven mij een soort déjà vu. In ruim anderhalve eeuw is er blijkbaar niet zo veel veranderd! Al meer dan vijf eeuwen zijn, vooral in de wintermaanden, allerlei arme sloebers in de groeves actief geweest met het breken van mergelblokken. Ze probeerden vaak in zo kort mogelijke tijd zoveel mogelijk bruikbare blokken te produceren. Omdat de geringe opbrengst voor hen en hun vaak kroostrijke gezinnen van levensbelang was, kan hen geen hebzucht verweten worden. De geschiedenis heeft ons inmiddels geleerd dat diverse instanties hun verantwoordelijkheden in de voorbije eeuwen onvoldoende zijn nagekomen. Deels door onwetendheid, deels door onduidelijkheid in de wetgeving, maar helaas ook deels door de belangenverstrengeling, waarvan vroeger ook al sprake was. De eigenaren van de groeves waren immers de gemeentes zelf of een of andere rijke grootgrondbezitter die, indien de noodzaak zich daarvoor aandien- de, maar al te graag gebruik maakte van zijn invloed.

De gemeente Valkenburg, hoofdpersoon in dit artikel, heeft een groot deel van zijn aantrekkelijkheid voor de toeristen indirect aan de nijvere arbeid van de ploeterende blokbrekers te danken (RADEMAKERS *et al.*, 1989). Hierbij kan dan bijvoorbeeld gedacht worden aan de diverse toeristische activiteiten die plaatsvinden in de Gemeentegroeve (Van Wijngaarden 68), de Fluwelengroeve (Van Wijngaarden 63), de Catacomben (Van Wijngaarden 78) (DIDDEN, 1992), de Monstergrot (Van Wijngaarden 76), de Wilhelminagroeve (Van Wijngaarden 146), het Grottenaquarium (Van Wijngaarden 147),

de Modelsteenkolenmijn (Van Wijngaarden 73), feestzaal "La Caverne de Geulhem" (Van Wijngaarden 84). Daarnaast worden er jaarlijks kerstmarkten ingericht in de Fluwelengroeve en de Gemeentegroeven. In deze opsomming dienen de massale survivalactiviteiten in de in deze publicatie een belangrijke rol spelende Sibergroeven (Van Wijngaarden 55) niet vergeten te worden.

De gevolgen van bovengenoemde industriële en toeristische activiteiten zijn voor de cultuurhistorische en de natuurwetenschappelijke waarde van de betreffende groeves vaak zeer groot geweest! Vanuit dat oogpunt bekijken is het dan ook positief te noemen dat instanties als Staatsbosbeheer en Stichting het Limburgs Landschap zich reeds geruime tijd geleden het lot van een aantal groeves hebben aangetrokken. Men heeft ze veelal in gebruik genomen als natuurreservaat en dat heeft tevens het behoud opgeleverd van de cultuurhistorische waarde in deze roerige tijden! Momenteel is de Stichting ir. D.C. van Schaik, voortgekomen uit de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven (SOK) van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, bezig deze taak mee ten uitvoer te brengen door een toenemend aantal groeves in beheer te nemen.

CONCLUSIE

Terugkerend naar het document van de heer Naus kan helaas geconcludeerd worden dat er in de meer dan anderhalve eeuw veel uitgekomen is waar hij in 1846 al voor gewaarschuwd heeft:

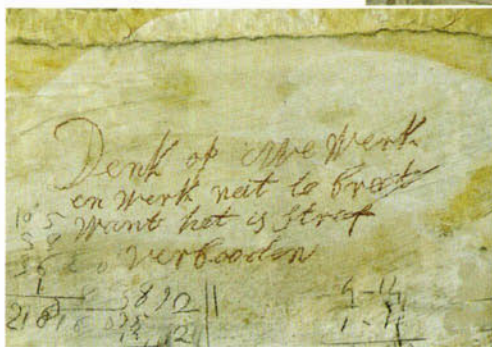
- De mergelindustrie is voor Limburg praktisch verloren gegaan. Dit heeft natuurlijk voor een groot deel te maken met de opkomst van andere, goedkoper te produceren, bouwmaterialen.
- Aan de lijst met vanwege instortingsgevaar niet meer te betreden groeves zijn er nog vele toegevoegd.
- Er hebben inmiddels meerdere instortingen plaatsgevonden, al dan niet gepaard gaand met verzakkingen in de bovengrond. De nog resterende mergelgroeves behoren tot ons cultuurhistorische erfgoed. Ik hoop dat de inventarisatie van cultuurhistorische waarden, die de gemeente Valkenburg onlangs heeft laten verrichten in de nog te betreden mergelgroeves binnen haar gemeentegrenzen, aanleiding mag zijn om een discussie te gaan voeren over het belang van het behoud van cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke waarden en het stellen van prioriteiten hierin! Het op-

FIGUUR 7

"Jesus Maria Josup. Die bewaren ons die in den berg werken maer gij moet aen huen denken met byeden. 1863 Simon Quaden". Blokkreker Simon Quaden was zich bewust van het gevaarlijke werk dat hij moest doen (Koeleboschgroeve – Van Wijngaarden 35) (foto: Rob Knubben).

FIGUUR 8

"Denk op uwe werk en werk niet te breed want het is straf verboden". Waarschuwing van de opzichter om de gangen niet te breed te maken in verband met de draagkracht (Geulhemmergroeve – Van Wijngaarden 87) (foto: Henk Ramakers).

nieuw instellen van de overlegsituatie, waarbij diverse belangenorganisaties op dit terrein mee kunnen spreken en adviseren (RADEMAKERS et al., 1995), zou hiervoor een eerste stap kunnen zijn.

DANKWOORD

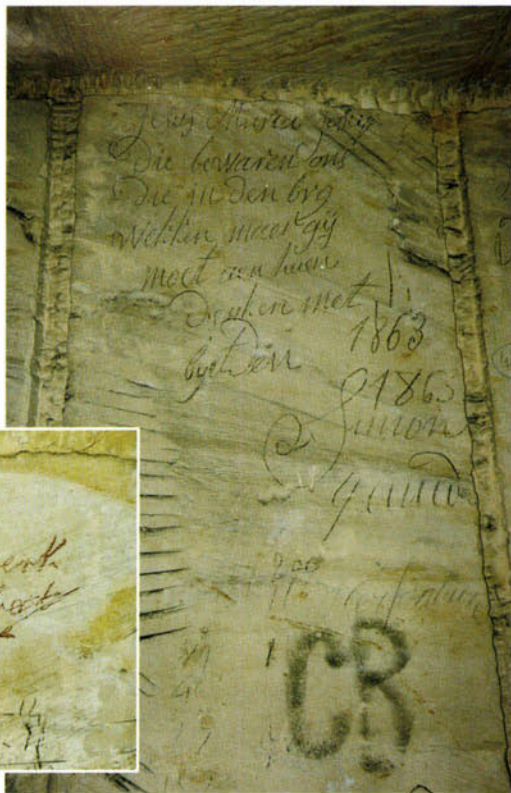
Hierbij dank ik Henk Ramakers, Peter Jennekens, Joep Orbons en Ton Breuls voor het kritisch beoordelen van het concept.

SUMMARY

DÉJÀ VU

THEN AS NOW: SECURING LIMBURG'S LIMESTONE QUARRIES

Recently, an undated document in French was found in the Maastricht office of the national archives, discussing the quarries in the former duchy of Limburg. The report's author, a Mr Th. Naus, criticised the dangerous circumstances in which the quarrymen of the time had to do their work. In addition, the author voiced serious concerns about the future of the quarry industry, because the ill-considered extraction methods led to an increasing risk of parts of the system caving in, making further exploitation impossible. He advocated stricter regulations and close supervision by the

authorities. Nowadays, such regulations are in place, but their enforcement by the authorities still leaves much to be desired. In addition, the increasing exploitation of the abandoned quarries for tourism is putting additional pressure on them, endangering their natural and historical values.

NOOT

1. In het artikel staan bij de namen van de groeves tussen haakjes de groevennummers aangegeven zoals VAN WIJNGAARDEN (1976) die in zijn groevenlijst heeft opgenomen.

LITERATUURLIJST

- ANONYMUS, 2003a. De mergelgroeve als blok aan het been. Dagblad de Limburger d.d. 17 mei 2003.
- ANONYMUS, 2003b. Raad: geen onderzoek grotten. Dagblad de Limburger d.d. 8 juli 2003.
- DIDDEN, J., 1996. De katakomben van Valkenburg in Limburg. SOK-Medelingen 26: 2-9.
- KNUBBEN, J., 1995. Een instorting met gevolgen. SOK-Medelingen 23: 2-89, Maastricht.
- RADEMAKERS, ING. J.H., (red), 1985. Staatstoezicht op de Mijnen 175 jaar. Staatstoezicht op de mijnen, Stein.
- RADEMAKERS, P.C.M., W.M. FELDER, F.C. KRAAIJENHAGEN & J.H.M. NILLESEN, 1989. Delfstoffen in Limburg. Grondboor en Hamer: 5-6: 73-74.
- WIJNGAARDEN A. VAN, 1976. De onderaardse kalkgroeven van Zuid-Limburg. Wetenschappelijke Mededelingen K.N.N.V. nr. 71: 16-27. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg i.s.m. de Nederlandse Geologische Vereniging en het Natuurhistorisch Museum te Maastricht, Amsterdam.
- TH. NAUS, z.j. "Rapport Concernant les Camieres dans le duché de Limbourg par Th. Naus Receveur à la Houlière de Kerkrade". Rapport over de toestand van de mergelgroeven, Rijksarchief Limburg inv. 04.01/8435.